

Evoluția în timp și dezvoltarea conceptului de dezvoltare durabilă

Tatiana TOFAN,
doctor în economie,
conferențiar universitar,
șef Catedră economie și management public,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The sustainable development involves caring of human society to the current situation and forthcoming its natural resources, the energy, materials and the informational.

The sustainable regional development represents the process of exploiting the economic potential, natural and human resources, ensuring balance between the socio-economic and the natural potential of and for the next generation by diversifying, developing and streamlining the sectors of the economy to improve the people quality of life, to increase the citizen involvement in identification of the clear and developing directions that they can achieve.

Keyword: *the sustainable development, the economic development, regional sustainable development.*

Vocabularul uzual al teoriei dezvoltării durabile ține de începutul anilor '80 ai secolului trecut, deși preocupările de a găsi o alternativă viabilă tipului de creștere economică postbelică prefăteză, cu mult timp înainte, conceptualizarea sa teoretică. Decalajul se explică prin neconcordanța între cei care, servind știința, au conștientizat, că a păstra ruta modului tehnic de producție și a tipului de creștere postbelică înseamnă a confisca dreptul la o existență mai bună a generațiilor viitoare și cei care, la nivelul normativ aflați, nu au realizat în același moment amenințarea la dimensiunea sa reală. Până când acest lucru a trebuit să se producă, s-a coabitat pe terenul tatonărilor. Astfel, la prima Conferință ONU asupra dezvoltării, ținută la Stockholm în 1972, s-a vorbit

despre ecodezvoltare. Tot în acel an, Raportul Clubului de la Roma, intitulat „Limitele creșterii”, a încins spiritele și a obligat omenirea să conștientizeze că problemele creșterii economice sunt inseparabile de cele ale poluării mediului, creșterii explozive a populației, epuizării resurselor etc. Expresia acestei noi atitudini s-a reflectat în inițiativa ONU de a înființa Comisia Mondială asupra mediului și dezvoltării. Aceasta a avut ca primă sarcină să realizeze studii și să ofere recomandări spre a găsi conceptul acoperitor pentru acel gen de dezvoltare ce trebuia amorsat și care, concomitent, trebuia să asigure continuarea creșterii și nu stoparea ei așa cum sugera Raportul Clubului de la Roma, dar și îmbunătățirea condiției de viață și a relației om-mediul. Deși utilizat la începutul

anilor '80 ai sec. al XX-lea la Conferința Internațională asupra Conservării Mediului și în textele PNUD, termenul de dezvoltare durabilă este lansat odată cu publicarea *Raportului Brundtland* al Comisiei Mondiale asupra Mediului din 1987 intitulat sugestiv „Viitorul nostru comun”. Pledând pentru o reconciliere între economie și mediul înconjurător, raportul țintește spre a găsi „o cale de dezvoltare care să susțină progresul uman nu numai în câteva locuri și pentru câțiva ani, ci pentru întreaga planetă și pentru un viitor îndepărtat”. Tot în viziunea acestui raport, dezvoltarea durabilă este privită ca fiind acel tip de dezvoltare, care răspunde nevoilor prezentului, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a și le satisface pe ale lor proprii. Raportul Brundtland cuprinde câteva obiective potrivit cărora realizarea dezvoltării durabile înseamnă:

- asigurarea în continuare a creșterii economice cu respectarea condiției de bază a conservării resurselor naturale;
- eliminarea sărăciei și asigurarea condițiilor satisfacerii nevoilor esențiale de muncă, hrană, energie, apă, locuință și sănătate;
- orientarea proceselor de creștere economică spre o nouă calitate;
- asigurarea unei creșteri controlate a populației;
- conservarea și sporirea resurselor naturale, supravegherea impactului dezvoltării economice asupra mediului;
- restructurarea tehnologiilor de pro-

ducție și menținerea sub control a riscurilor acestora;

- asigurarea unei abordări integrate a deciziilor privind creșterea economică, mediul înconjurător și resursele de energie.

Definit în acești termeni, conceptul dezvoltării durabile a fost acceptat și preluat la conferința pe aceeași temă organizată de ONU la Rio de Janeiro în 1992. Atunci, pentru prima dată, s-a realizat dorita conexiune între pozitiv și normativ, între știință și politică. Factorii de decizie politică au luat act că semnalele transmise de oamenii de știință au în vedere o realitate ce nu mai poate fi ignorată. Faptul că așa stau lucrurile este confirmat de neîmplicarea prezenței a subiectului dezvoltare durabilă la principalele conferințe internaționale organizate de atunci sub egida ONU sau la inițiativa și cu susținerea unor organisme nonguvernamentale.

Dezvoltarea durabilă a societății implică, în contextul a ceea ce se sintetizează prin dualismul ecosistem-ecoeficiență, grija omenirii față de situația actuală și viitoare a resurselor sale naturale, energetice, materiale și informaționale. Alături de abordarea responsabilă pentru generațiile viitoare, utilizarea eficientă a resurselor naturale, energetice, materiale și informaționale presupune, în același timp, potențarea funcționării unei economii durabile pentru satisfacerea cerințelor actuale ale societății umane. Conturarea conceptului de dezvoltare durabilă poate fi sintetizată în Figura 1.

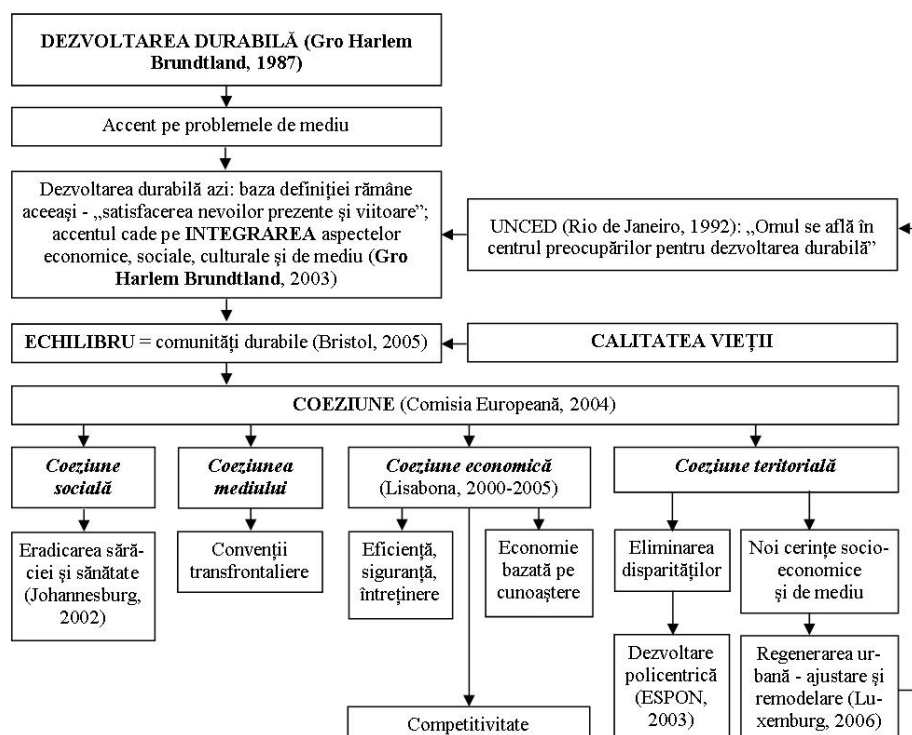

Figura 1. Evoluția în timp a conceptului de dezvoltare durabilă și a dimensiunilor sale sectoriale

Sursa. Petrișor, A.I., Dimensiunea spațială a dezvoltării durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007.

Un obiectiv-cheie al politicilor de dezvoltare durabilă este de a preveni această situație, prin asigurarea că toate costurile și beneficiile sunt distribuite echitabil, cum se cuvine. Obiectivul prezentat este avut în vedere în totalitate la stabilirea deciziilor majore economice în sectoarele public și privat, în cadrul unui management strategic și integrat al dezvoltării durabile, pe toate nivelurile de dezvoltare: local, regional, național și global. În ceea ce privește resursele naturale și energetice, activitățile se desfășoară pe două direcții principale: utilizarea rațională a resurselor naturale prin tehnologii de prelucrare economică, respectiv reducerea consumului și folosirea unor surse neconvenționale de energie. În prezent, accentul se pune pe utilizarea rațională a resurselor naturale și energetice, devenit, astfel, un imperativ al

prezentului. Alături de acestea, resursele materiale și informaționale completează ansamblul resurselor dezvoltării durabile.

Criteriile fundamentale ale dezvoltării durabile, stabilite de Comisia Comunității Europene încă din anul 1993, sunt următoarele: menținerea în totalitate a calității vieții; menținerea unui acces continuu la resursele naturale; evitarea deteriorărilor permanente asupra mediului înconjurător.

Dezvoltarea regională durabilă reprezintă procesul de valorificare a potențialului economic, natural și uman existent, asigurând echilibrul între sistemele socio-economice și potențialul natural și pentru viitoarea generație diversificând, dezvoltând și eficientizând sectoarele economiei, pentru a îmbunătăți calitatea vieții oamenilor, pentru creșterea implicării

cetățenilor în identificarea de direcții de dezvoltare clare și posibil de realizat. Din inițiativa Marii Britanii care a avut loc la Bristol, în perioada 6 - 7 decembrie 2005, „Întâlnirea informală ministerială” având ca subiect comunitățile durabile, definite ca „regiuni în care locuitorii acestora doresc să trăiască și să lucreze, atât în prezent, cât și în viitor”. Concluziile întâlnirii de la Bristol sunt reflectate în „Acordul de la Bristol” sub forma a opt caracteristici pe care ar trebui să le îndeplinească o comunitate pentru a fi considerată durabilă:

1. Comunitate activă: aceasta păstrează cultura locală și activitățile sale specifice având ca bază astfel de valori ca cinstea, toleranța și coeziunea.

2. Bine administrată: participarea, reprezentarea și conducerea sunt bazate pe principiile eficienței și incluziunii.

3. Bine conectată: rețelele de transport și de comunicație asigură accesul la locurile de muncă; centrele de educație și formare; centrele de sănătate publică și sanitare și la alte servicii.

4. Cu servicii publice dezvoltate: serviciile publice și private care satisfac necesitățile publicului și sunt accesibile tuturor.

5. Cu o conștiință ecologică dezvoltată: respectă normele de protecție a mediului.

6. Înfloritoare: economia locală este în plin avânt, diversificată și bazată pe inovații.

7. Bine proiectată și construită: cadru natural și construit de bună calitate.

8. Echitabilă pentru toți: incluziunea celor din alte comunități, atât în prezent, cât și în viitor.

Succesul în dezvoltarea regională durabilă poate fi atins numai prin intermediul unei abordări integrate. Diversele dimensiuni ale vieții – economică, socială, culturală și de mediu – sunt strâns legate între ele și, de aceea, trebuie combinate măsuri privind renovarea fizică a zonelor urbane și rurale cu măsuri care promovează educația, dezvoltarea economică, incluziunea

socială și protecția mediului. În plus, dezvoltarea unor parteneriate puternice între cetățenii de la nivel local, societatea civilă, economia locală și diversele niveluri de guvernare reprezintă o cerință obligatorie.

Managementul strategic al dezvoltării regionale durabile presupune, pe lângă stabilirea unor obiective pe termen lung (15–20 ani), compatibilizate cu cele pe termenele scurt și mediu, și aplicarea unui set de principii validate eficient pe plan internațional, la care ne vom referi în continuare.

Managementul integrat este principiul care presupune abordarea în manieră unitară și holistică a proceselor de producție, procesare, transport, distribuție, utilizare și depozitare, ținând seama de ciclul de viață al produselor și tehnologiilor, implicarea stakeholderilor, coordonarea interinstituțională, sinergiile pentru cea mai bună utilizare a resurselor și evitarea unor duplicări nenecesare.

Echitatea intergenerațională este o cerință sine qua non potrivit căreia generația actuală are dreptul de a folosi și beneficia de resursele pământului, cu obligația de a ține seama de impactul pe termen lung al activității acesteia și de a susține baza de resurse și mediul global și în beneficiul generațiilor viitoare.

Precauția reprezintă instrumentul decizional prin care se întreprind acțiuni de răspuns sau contracarare la amenințările legate de pagubele serioase și ireversibile cauzate sănătății umane și/sau mediului, atunci când nu dispunem de o informație științifică necesară.

Abordarea ciclului de viață al bunurilor, serviciilor și tehnologiilor evaluează consecințele asupra mediului generate de efectele economice legate de diferitele stadii ale prelucrării și valorificării produselor de piață.

Prevenirea presupune stabilizarea prejudiciilor aduse sănătății umane și a capi-

talului natural de fenomenele și procesele economice care ar putea fi prevenite prin investiții și costuri de modernizare, reparații, tratare sau compensare; este cunoscut că prevenirea unor prejudicii este cu mult mai eficientă decât înlăturarea consecințelor după ce acestea s-au produs.

Substituția presupune înlocuirea unor produse și servicii ineficiente, mari consumatoare de resurse de mediu cu altele mai eficiente și cu impact ecologic mai redus și mai puțin dăunătoare.

Principiul „poluatorul plătește” sau al internalizării costurilor marginale externe stabilește folosirea mecanismelor de piață pentru ca poluatorii să suporte în totalitate costurile sociale și de mediu ale activității lor și ca aceste costuri să fie reflectate în prețurile și tarifele bunurilor și serviciilor.

Internalizarea externalităților pozitive vizează folosirea unui sistem de subvenții corective, stimulente pentru activitățile care generează beneficii marginale la părțile terțe, fără ca acestea să plătească.

Participarea publică presupune accesul nerestricționat la informația privind mediul și resursele sale, cu anumite excepții justificate informații confidențiale de afaceri, dreptul publicului de a lua parte la deciziile în domeniul mediului și al resurselor sale și de a lua în considerare consecințele acestora, posibilitatea de a reacționa a părților implicate din societatea civilă, dreptul de a cunoaște din timp posibile riscuri de mediu și asupra resurselor.

Principiul bunei guvernări prevede ca autoritățile și instituțiile statului să-și desfășoare activitatea transparent, eficient și onest, în condițiile prevenirii și penalizării poluării și ale promovării protecției mediului. Aceste activități pot fi realizate prin: parteneriat privat – public sau public – privat.

Parteneriatele privat-public și public-privat se bazează pe cooperarea directă, inter- și intrainstituțională, între părțile

interesate reprezentate de autorități și instituții publice, ONG, grupuri și firme industriale, rețele și oameni de afaceri, care pot obține împreună, prin cumularea expertizei și eficienței proprii, o valoare adăugată superioară pentru sustenabilitatea creșterii economice la nivelurile macro- și microeconomic.

Cooperarea între state include reponsabilități comune, dar diferențiate, în funcție de nivelul de dezvoltare a țărilor; se pot aplica o serie de abordări diferențiate în ceea ce privește obligațiile economico-financiare pentru protecția mediului la nivel local, regional și internațional, țările dezvoltate recunoscând faptul că le revine o responsabilitate mai mare, inclusiv în ceea ce privește acordarea de asistență țărilor în curs de dezvoltare sau cu economie de piață emergentă. Principiile și abordările criteriale ale managementului strategic al dezvoltării regionale durabile a statelor-membre ale UE sunt în deplin consens cu spiritul și recomandările Declarației de la Rio, Agendei 21, Declarației Mileniului și ale celorlalte documente aprobate prin consens la summit-urile mondiale ale dezvoltării durabile. Pentru a avea regiuni ecologice în Republica Moldova, se propun zece sfaturi pentru a realiza regiuni mai ecologice:

1. Asigurarea introducerii obiectivelor de mediu în toate prioritățile și măsurile programelor și luarea lor în calcul în toate etapele programului.

2. Recunoașterea faptului că proiectele ecologice pot economisi bani și pot crea oportunități sociale și economice, stimulând, de asemenea, inovația.

3. Analizarea unei abordări mai durabile pentru programele de dezvoltare rurală și agricolă.

4. Examinarea adoptării managementului urban integrat pentru orașele noastre și acceptarea regenerării mediului ca un element motor pentru o economie locală durabilă.

5. Recunoașterea faptului că ESM consolidează planificarea dezvoltării regionale și asigură o abordare durabilă a dezvoltării.

6. Susținerea parteneriatului de lucru în definirea politicii, conceperea programului și aplicarea proiectului ca instrument esențial pentru un program de succes.

7. Promovarea unei implicări a partenerilor de mediu, inclusiv autoritățile de mediu, ONG-uri și alții.

8. Recunoașterea utilizării rețelelor pentru a construi capacitatea instituțiilor de dezvoltare a strategiilor europene, naționale și multiregionale, a politicilor, planurilor și programelor.

9. Eforturile pentru integrarea aspectelor de mediu în concepția, aplicarea și monitorizarea tuturor proiectelor.

10. Promovarea și difuzarea vastă a informațiilor despre proiectele de mediu reușite pentru a încuraja motivarea și angajamentul în rândul candidaților viitori și al beneficiarilor proiectului.

La baza susținerii dezvoltării regionale se află principiile: eficiența, echitatea, durabilitatea, planificarea, coordonarea, parteneriatul, transparența.

Eficiența reprezintă buna utilizare a resurselor naturale, umane, financiare și a celor de producție pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Echitatea reprezintă drepturi egale de acces la valorile economice, sociale și culturale pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de locul lor de trai.

Durabilitatea este caracterul viabil din punct de vedere tehnic, financiar și instituțional al măsurilor, programelor și proiectelor, finanțate, de dezvoltare regională.

Planificarea - elaborarea și efectuarea, în concordanță cu Strategia națională de dezvoltare și strategia de dezvoltare regională, a măsurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională, care au obiective, priorități și mecanisme clar definite.

Coordonarea - concordarea, atât la nivel național, cât și la nivel regional, a măsurilor și obiectivelor pentru susținerea dezvoltării regionale.

Parteneriatul - cooperarea autorităților publice centrale și locale, sectorului public și privat, societății civile în activitatea de planificare, elaborare și implementare a măsurilor privind susținerea dezvoltării regionale.

Transparența reprezintă claritatea în procesele alocării, distribuirii și utilizării mijloacelor pentru realizarea strategiilor, programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

În urma cercetărilor realizate putem concluziona că dezvoltarea durabilă a societății implică grija omenirii față de situația actuală și viitoare a resurselor sale naturale, energetice, materiale și informaționale. Alături de abordarea responsabilă pentru generațiile viitoare, utilizarea eficientă a resurselor naturale, energetice, materiale și informaționale presupune, în același timp, potențarea funcționării unei economii durabile pentru satisfacerea cerințelor actuale ale societății umane.

La fel, în literatura de specialitate, conceptul de „cooperare intercomunală”, deși este unul relativ nou, este definit în mod diferit. Cea mai simplă noțiune specifică este următoarea: „Prin cooperare intercomunală se înțelege asocierea a două și mai multe comunități pentru prestarea serviciilor publice în comun.”

Scopul cooperării intercomunitare reprezintă îmbunătățirea cantitativă, la nivel de servicii și calitativă, performanța prestării serviciilor publice, datorită identificării tehnologiilor celor mai adecvate (BAT/BATNEEC), accesibile din punct de vedere financiar, fezabile din punct de vedere economic, care respectă mediul și acceptabile din punct de vedere politic, precum și datorită concentrării pe factorii economici, prin atingerea unui impact ecologic pozitiv pentru populația

Republicii Moldova. Acest instrument este deosebit de relevant în cazul Republicii Moldova, confruntându-se cu o fragmentare administrativă. Cooperarea intercomunitară poate asigura, cu precădere în cazul unei astfel de fragmentări, o calitate îmbunătățită a serviciilor publice furnizate cetățenilor din colectivitățile locale

membre. Un astfel de instrument vine să compenseze insuficiența fondurilor aflate la disponibilitatea administrației locale, lipsa unui personal specializat capabil să atragă finanțări, elimină probleme generate de condițiile de mediu și răspunde condițiilor impuse de programele operaționale de dezvoltare regională.

BIBLIOGRAFIE

1. Baldwin R., *The Eastern Enlargement of the European Union*, 'European Economic Review, 1995.
2. Baldwin, R. E.; Francois, J. și Portes, R., *The Costs and Benefits of the Eastern Enlargement: the Impact on the EU and the Central Europe*, Economic Policy, 1997.
3. Petrișor A. I., Dimensiunea spațială a dezvoltării durabile, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, 2007, p. 35.
4. Fistung D., Miroiu R. ș. a. Dezvoltarea regională durabilă, un nou concept sau o necesitate? În: „Dezvoltarea regională durabilă”, București, 2011, p. 49.
5. <http://www.fonduri-structurale-europene.ro/post/dezvoltarea-durabila>

Prezentat: 31 iulie 2014.

E-mail: tatianatofan@yahoo.com